

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Soňa Knyblová

MĚSÍČNÍ PLÁN ČINNOSTÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ
(SE ZAMĚŘENÍM NA ESTETICKOU VÝCHOVU)

Olomouc 2020

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Měsíční plán činností ve školní družině“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a za použití pramenů uvedených v závěru bakalářské práce.

V Olomouci dne.....

.....

Soňa Knyblová

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D. za její užitečné rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování. Děkuji také Základní škole Vrbátky, že jsem mohla celý projekt zrealizovat. Na závěr patří velké poděkování mé rodině, která mi byla po celou dobu studia největší oporou.

Obsah

Úvod.....	6
1 Výchova mimo vyučování	8
1.1 Volný čas	8
1.2 Výchova.....	8
1.3 Výchova mimo vyučování.....	9
1.3.1 Funkce výchovy mimo vyučování	9
1.3.2 Požadavky pro výchovu mimo vyučování.....	11
1.4 Historie výchovy mimo vyučování.....	11
2 Školní družina	13
2.1 Prostředí a materiální vybava	13
2.2 Funkce Školní družiny.....	14
2.3 Cíle školní družiny.....	15
2.4 Klíčové kompetence	16
2.5 Pedagogický pracovník - vychovatel.....	17
2.6 Mladší školní věk.....	18
3 Zájmové činnosti a estetická výchova.....	20
3.1 Dramatická výchova	21
3.2 Hudebně-pohybová výchova	22
3.3 Výtvarná výchova.....	22
4 Projektování	24
5 Základní informace k měsíčnímu plánu	26
5.1 Charakteristika Základní a Mateřské školy Vrbátky, příspěvkové organizace	26
5.2 Provoz školní družiny	26
5.3 Měsíční plán	27
6 Školní jarmark	28
6.1 Jarmark 1.třída	28
6.2 Jarmark 2.třída	30
6.3 Jarmark 3.třída	33
7 Divadelní představení.....	36
7.1 Výroba kulis	36
7.2 Přípravy na vystoupení	39
Závěr.....	41
Seznam použité literatury	42
Seznam příloh.....	44

Úvod

Téma spojené se školní družinou jsem si zvolila, protože již jako školou povinná jsem do školní družiny docházela celých devět let základní školy, nejdříve jako žák prvního stupně, později pro mladšího bratra a v době studia střední pedagogické školy jsem plnila povinnou pedagogickou praxi. Prvním rokem pracuji jako vychovatelka ve školní družině, s dětmi mladšího školního věku jsem v každodenním kontaktu, proto mi je toto téma velmi blízké.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Hlavním cílem bakalářské práce je vytvořit, podrobně popsat, realizovat a zhodnotit měsíční plán činností ve školní družině se zaměřením na estetickou výchovu. Jedná se o plán na konec měsíce listopadu až do prosince, který zahrnuje přípravu vánočního jarmarku a divadelního představení. Dílčím cílem bakalářské práce v teoretické rovině je charakterizovat, analyzovat, popsat prostředí a práci ve školní družině.

Teoretická část obsahuje čtyři kapitoly, v první kapitole teoretické části se zabývám výchovou, charakteristikou, funkcemi, požadavky a vývojem volného času.

Ve druhé kapitole teoretické části se věnuji charakteristice školní družiny, jejímu prostředí, funkcemi školní družiny, kompetencím a charakteristice pracovníků vhodných k práci ve školní družině. Také se v této kapitole věnuji charakteristice dítěte v mladším školním věku a jeho vývoji.

Ve třetí kapitole se zmíním o volnočasových zájmových činnostech a jejich dělení, především o činnostech, které jsou součástí estetické výchovy, jedná se tedy o hudebně-pohybovou výchovu a o důležitost zapojení pohybové aktivity během dne, dramatickou výchovu, výtvarnou výchovu.

Obsahem čtvrté kapitoly je projektování, jaké jsou kroky projektování a jaké můžeme využít typy příprav.

Praktická část je rozdělena také do tří kapitol, v první kapitole charakterizují školu a školní družinu, které jsem součástí a bylo mi zde umožněno měsíční plán zrealizovat.

Druhá kapitola praktické části je věnovaná přípravě školního jarmarku, popisem výrobků všech tří tříd určených k prodeji na jarmarku. Každá třída realizovala alespoň tři výtvarné dílny, při kterých vytvořili vánoční ozdoby, svícný, přání i baňky.

Ve třetí a čtvrté kapitole se věnuji přípravě vystoupení, výrobě kulis, přípravě jeviště a zkouškám dětí. Věřím, že když se povede naplnit cíle práce, může tato práce sloužit jako inspirace pro další pedagogy.

1 Výchova mimo vyučování

1.1 Volný čas

Definice pojmu volný čas se různí, ale jejich podstata a smysl je shodná.

Pod pojmem volný čas si každý může představit něco jiného. Pro někoho je to čas spojený s odpočinkem, pro jiného je to doba, kterou věnuje sobě, sportu, koníčkům nebo rodině. Také autoři definují volný čas různým způsobem.

„Čas je pojmem prostupujícím naším životem. Jsou k němu vztahovány osobní, pracovní, společenské události“ (Slepičková, 2005, 9). Hofbauer (2004, 13) definuje volný čas jako dobu, která zbývá člověku po splnění pracovních a nepracovních povinností, kdy nevykonává činnosti pod tlakem závazků, do něhož vstupuje s očekáváním a na základě svého svobodného rozhodnutí a který mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené (Pávková, 2008, 13).

Definice dle Hofbauera zní: *„volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Je to činnost, do které člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a přináší mu příjemné zážitky a uspokojení“* (Hofbauer, 2004, s. 13).

1.2 Výchova

Definice výchovy není jen jedna, každý, kdo se tímto oborem zabýval, ji uchopil trochu jinak. Průcha (2000, s. 14-15) například vymezuje výchovu jako činnost která zajišťuje předávání kulturního vlastnictví společnosti z generace na generaci. Jde tedy o zprostředkování norem chování, pravidel a komunikačních tradic, a to především v rodinné výchově od raného věku. *„Výchova je v pedagogickém pojetí považována za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti.“*

Palouš (1991, s. 53) definuje výchovu jako záměrné a soustavné působení vychovatele na vychovávaného, toto působení má za výsledek trvalé změny v chování vychovávaného jedince.

Malach (2007, s. 7) uvádí že výchova je praktická aplikace teoretických poznatků. Výchova je cílevědomé a záměrné formování osobnosti člověka, které mu umožňuje být společensky akceptován.

Dále také Čáp (1996, s. 13) uvádí že, výchova je, záměrné působení dospělých na děti s použitím určitých výchovných metod, jako například odměna a trest. Výchova je tedy jednou z vnějších podmínek pro formování vývoje osobnosti.

1.3 Výchova mimo vyučování

Výchova prostřednictvím volnočasových aktivit směřuje k utváření individuálních rysů účastníka činnosti a k jeho působení mezi druhými lidmi. Cílem aktivit je osvojování si nové znalosti, dovednosti a kompetence „uvnitř“ oblasti volného času (Hofbauer, 2004, s. 18).

Sem se řadí veškeré působení v časovém prostoru, který neslouží k uspokojení základních biologických potřeb ani školních nebo pracovních povinností. Dobrovolnost účasti na volnočasové činnosti umožňuje do výchovného procesu včleňovat samy děti a mladé lidi jako jeho aktivního činitele a vytvářet tak nové možnosti a specifické způsoby jejich formování (Hofbauer, 2004, s. 18).

1.3.1 Funkce výchovy mimo vyučování

Jako specifická oblast výchovného působení plní výchova mimo vyučování funkce výchovně vzdělávací, zdravotní a sociální, to jak, a v jaké míře jsou funkce plněny, závisí na charakteru instituce.

- **Výchovná funkce**

Zvlášť velký důraz je kladen právě na výchovnou funkci. Všechny instituce se snaží dle svých možností rozvíjet schopnosti dětí v oblasti jejich zájmu, formovat tím jejich osobnost a napomáhají utvářet pozitivní postoje a morálku.

Díky bohaté nabídce zájmových činností jsou děti motivovány k hodnotnému využívání volného času, k získání a rozvoji nových dovedností a návyků, což vede k rozvoji poznávacích procesů. Díky úspěchu v oblasti zájmové činnosti dochází k pocitu seberealizace a uspokojení. Je jim umožněno prakticky se vzdělávat, získávat zkušenosti a utvořit si vlastní pohled na svět (Pávková a kol., 1999, s. 42-43).

- **Zdravotní funkce**

Tuto funkci jsme uplatňovali po celou dobu příprav programu. Děti byly v neustálém pohybu, kdy bylo dlouhé sezení ve školní lavici vystřídáno s pohybem při zkoušení divadla.

Zdravotní funkci je nutné při volnočasových aktivitách dodržovat hlavně kvůli tomu, že reguluje čas během dne tak, aby podporoval zdravý duševní i tělesný vývoj dětí. Tomu dopomáhá střídání obtížnější činnosti s lehčí. Kompenzace dlouho sezení tím, že se během dne zařadíme tělovýchovnou a sportovní činností, v nejlepším případě je vhodné zrealizovat pohybovou činnost na čerstvém vzduchu.

Mimoškolní instituce nejvíce k duševnímu vývoji přispívají tím, že děti mohou trávit čas v příjemném prostředí, mezi lidmi se stejným zájmem, v psychické pohodě a tím, že je jim umožněno prožít radost a uspokojení z činnosti která je naplňuje (Pávková a kol., 1999, s. 42-43).

- **Sociální funkce**

Během celého programu byla právě tato funkce nejvíce rozvíjena právě proto, že děti úzce spolupracovaly a musely spolu vzájemně komunikovat.

Dále také centra pro výchovu ve volném čase plní funkci sociální. Tím, že je dětem umožněno docházet do volnočasové instituce je rodič do značné míry zbaven momentální péče a starosti o dítě, je to svým způsobem odlehčení pro vyčerpané rodiče. Při pobytu dětí v instituci jsou také vyvážené rozdíly toho, z jakého materiálního a psychologického prostředí dítě přichází. Tím je dopomoženo i dětem, které pochází ze sociálně slabšího či konfliktního prostředí se podílet na utváření žádoucích, pozitivních sociálních vztahů.

Nejvíce by tato funkce měla být splňována v zařízeních, která se věnují mladším dětem nebo dětem kterým přechodně či trvale nahrazují rodinu, to jsou děti umístěny v dětském domově, ale i ve školní družině (Pávková a kol., 1999, s. 42-43).

- **Preventivní funkce**

Preventivní funkci chápeme všeobecně ve třech rovinách. **Primární prevence** je určena pro širokou veřejnost, věnuje se hlavně těm, kteří nejsou nijak kriminálně činní, nejsou tedy riziková a narušená skupina. **Prevence sekundární** se zaměřuje na skupinu, která je potencionálně kriminálně riziková, je u nich tedy zvýšená pravděpodobnost spáchání trestného

či nezákonného činu. Případně se mohou stát obětí této činnosti, jedná se o děti pocházející z míst se zvýšenou kriminalitou. **Terciální prevence** již usiluje o nápravu a zabránění opakování u těch kteří již byli negativně napadeni. Terciální prevence se zaměřuje hlavně na sociální prostředí, příčiny vzniku a recidivy závadného chování. Každý soustavný přístup k řešení problému dětí a mládeže všechny tyto tři postupy (Pávková a kol., 1999, s. 42-43).

1.3.2 Požadavky pro výchovu mimo vyučování

V čase, kdy s estetickou výchovou pracujeme ve školní družině, je pro děti velice motivační. Každý se může realizovat a každý do výrobků vnesl vlastní nápad, tím je to pro děti práce v družině rozdílná než práce ve škole.

Kromě principů výchovy a pedagogických zásad které platí pro všechny oblasti výchovy, můžeme stanovit také specifické požadavky pro různé oblasti výchovy. To znamená, že i výchova ve volném čase, tedy výchova mimo vyučování má stanovená požadavky, nebo jak se můžeme občas dočíst v jiných publikacích principy. *„Patří mezi ně princip pedagogického ovlivňování volného času, specifičnost vyučování a výchovy ve volném čase, princip seberealizace, pestrosti a přitažlivosti činností, zájmovosti a zajímavosti, odpočinkového a rekreačního za měření, citlivosti a citovosti, orientace na sociální kontakt, kvality a evaluace, zvláštní význam má požadavek dobrovolnosti“* (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 76).

1.4 Historie výchovy mimo vyučování

Výchova mimo vyučování u nás neměla vždy institucionální formu, charakter výchovy byl určen hlavně postavením a movitostí rodičů. Bohatě děti měly většinou soukromé učitele, na rozdíl od dětí chudších, od kterých se očekávalo že budou společně s rodiči zapojovány do pracovních povinností.

Významnou roli pro výchovu mimo vyučování měl J.A. Komenský, který ve svých dílech kladl důraz na výchovu mimo vyučování. V 18. století se mladí učitelé dobrovolně, ve svém volném čase věnovaly výchově dětí i po skončení vyučování. Zaměřovali se zejména na oblast hudební výchovy, přírodních věd, zeměpisu a dějepisu.

Změny nastaly až koncem 18. a začátkem – 19. století, po zrušení nevolnictví a se zavedením povinné školní docházky. Velkou roli ve výchově mimo vyučování sehrály tělovýchovné organizace Sokol, Orel, později skautské organizace. Jako třeba Junák a Skauti.

Dosavadním spolkům a organizacím chyběla systematická a zaměřovaly se jen na část populace dětí. Oficiální snahy o založení instituce, která by pečovala o chudé děti docházejících do škol, se objevily na konci 19. století. Takzvané útulky, obce začaly zřizovat pro děti, o které se rodiče pro nemoc či pracovní nasazení nemohli postarat. Tyto útulky měly za úkol poskytovat dětem především bezpečí a dohled.

Od roku 1931 se místo názvu útulek začalo používat označení družina (Hájek a Pávková, 2007, s. 19-21).

2 Školní družina

„Činnost školní družiny navazuje specifickým způsobem na vzdělávací činnost základní školy. Není však přímým pokračováním vyučování, ani ho nenahrazuje. Týdenní a denní rozvrh činností je sestaven tak, aby vyhovoval požadavkům duševní hygieny (střídání klidných a pohybově náročných činností, práce a odpočinku, organizovaných a spontánních činností apod.). Zároveň musí režim vytvářet dobré podmínky pro uskutečňování výchovných záměrů pedagogů. Přitom je nezbytné, aby vyhovoval i potřebám a zájmům dětí a respektoval jejich věkové zvláštnost“ (Pávková a kol., 2008, s. 114).

Je školské zařízení pro výchovu mimo vyučování pro žáky 1. stupně základní školy, zvláštních, speciálních a praktických škol (Pávková a kol., 2008).

Školní družina tvoří, pro děti ve dnech školního vyučování, přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma. Družina neslouží jako pokračování vyučování, děti zde tráví dobu bezprostředně po vyučování. (Hájek a Pávková 2007, s.10).

„Školní družina může zřizovat zájmové kroužky, jejichž členy mohou být i žáci, kteří nejsou přihlášení do školní družiny k pravidelné docházce. Kroužky mohou být poskytovány za úplatu, mohou je vést vychovatelky, učitelé, rodiče či externí spolupracovníci“ (Hájek a Pávková, s.10, 2007).

Družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol, případně i dětem v přípravné třídě jedné nebo více základních škol a dětem v přípravném stupni jedné nebo více základních škol speciálních (Vyhláška č. 74/2005 Sb.).

2.1 Prostředí a materiální vybava

Pro činnosti ve školní družině děti využívají třídy a herny, které jsou svým vybavením a interaktivností přizpůsobeny pro děti mladšího školního věku. Obvykle ke školní družině náleží přilehlé hřiště či zahrada. Je to prostor, ve kterém děti tráví dobrovolně čas po vyučování, proto by měl i na oko působit pozitivně a bezpečně (Malý, 2002, [online])

Každá třída by měla být vybavena hrami, pomůckami didaktické techniky, kobercem pro odpočinkovou činnost a pomůckami pro tvořivou činnost.

2.2 Funkce Školní družiny

Čas, který děti tráví ve školní družině můžeme rozdělit do pracovní, mimo pracovní a volný čas. V pracovní části může probíhat příprava na vyučování. Doba mimo pracovní slouží k uspokojování základních fyziologických potřeb. A poslední část, volný čas, což je doba, ve které se děti věnují činnosti podle svého výběru, tomu, čemu se svobodně věnovat chtějí.

Jedním z úkolů, ke kterým by měla školní družina vést, je také naučit děti smysluplně trávit volný čas, osvojit si zájmové volnočasové aktivity. To je také součástí výchovy k volnému času.

Školní družina je součástí výchovy, vzdělání a rekreace žáků. Čas ve školní družině je dle Hájka (2007) rozdělený na následujících činnostech.

Odpočinkové činnosti – mohou být zařazeny v průběhu celého dne, nejen bezprostředně po obědě, kdy mají mít děti klidový režim. Napomáhají odstranit únavu, kterou děti mohou pociťovat po vyučování.

Rekreační činnosti – můžeme také označit jako aktivní odpočinek. Probíhá převážně venku nebo v tělocvičně. Zahrnuje pohybové a sportovně zaměřené hry. Je to aktivní způsob relaxace po době strávené učením se a soustředěním ve vyučování.

Zájmové činnosti – během zájmové činnosti je umožněn především rozvoj osobnosti a seberealizaci. Mohou napomáhat jako kompenzace školního neúspěchu.

Příprava na vyučování – během přípravy na vyučování si smí děti vypracovávat domácí úlohy, ač to není nedílnou součástí školní družiny, to v případě, že má svolení rodiče a že s vypracováním souhlasí vyučující daného předmětu (Hájek a Pávková, 2007, s. 16).

Ke správnému chodu napomáhá například počet dětí ve třídě, zda je třída dětí heterogenní či homogenní, materiální vybavenost a barevnost třídy, osobnost vychovatele, ale také individuální zvláštnosti dětí.

2.3 Cíle školní družiny

„Cíl stanovuje směr našeho snažení a v ideálním případě předpokládá i jeho výsledek“ (Hájek a kol., 2007, s. 18).

Hlavní důvod, který vede rodiče k tomu, aby přihlásili své dítě do školní družiny je nezbytnost dětí si osvojit vědomosti, postoje a dovednosti, které mohou být nápomocné při odolání nástrahám všedního života ve společnosti. Rodiče chtějí, aby jejich děti byly obeznámeny s možnostmi, jak se bránit proti patologickým jevům které je mohou ohrožovat. Spousta jich už také při výběru základní školy posuzuje podle toho, jak velký a kvalitní výběr aktivit si mohou děti po vyučování zvolit a co zajímavého škola nabízí (Hájek a Pávková, 2007, s. 13).

Níže si rozčleníme cíle, které jsou součástí školní družiny a měly by být uplatňovány v praxi.

- **Vedení dětí ke zdravému životnímu stylu**

Je nutné, aby děti znaly a osvojily si pravidla denního režimu a samy je praktikovaly. Je důležité, aby se děti naučily odpovědnosti za sebe a své zdraví, jak správně dodržovat osobní hygienu a jak sám o sebe dbát, správné dodržování pitného režimu, proč přijímat zdravou a pestrou stravu, učení se posilování sebevědomí a rozvoj dosažených dovedností.

- **Posilování komunikačních dovedností**

Jde o rozvoj slovní zásoby, seznámení s novými slovy a jak nová slova používat, nejen verbálně ale mimoslovně, naučit se komunikovat ve skupině a nebát se vyjádřit svůj vlastní názor, naslouchání a respektování názoru druhých.

- **Zvyšování sociálních kompetencí**

Jde o snahu o to, aby děti pochopily zodpovědnost, to že jsou zodpovědní za své chování a jaké jsou následky nežádoucího chování.

- **Výchova k odstranění nedostatků v psychické regulaci chování**

Zvládání stresu, posilování sebeovládání, ovládání výbuchu vzteku a nepodléhat jim, se dá skvěle dojit díky technikám z dramatické výchovy. Díky hrám v dramatické výchově je možné hrou naučit děti vyrovnávat se s neúspěchy.

- **Schopnost najít své místo ve skupině a ve společnosti**

Děti v kolektivech se obvykle rozdělí na skupinky, k tomu, aby se jednotlivci začlenily, je u dětí důležité posilovat pozitivní myšlení tak, aby nikdo neměl strach vstoupit do

skupiny a začlenil se. Dopomáhat k posilování sebevědomí například kladným hodnocením.

- **Formování životních postojů**

Seznámit děti se systémem hodnot, rozvíjet v nich toleranci a ochotu být nápomocný ostatním. Učit děti že je dobré se nevzdávat a usilovat o stanovený cíl a tím nepodléhat možným okolním negativním vlivům (Hájek a Pávková, 2007, s. 13-14).

Důležité je jasné stanovení a přesné formulování cílů a postupů k jejich dosažení, aby postupy mohly být převedeny do určité posloupnosti.

„Družina by měla ve vhodném prostředí nabízet činnosti podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Ve školní družině se může žák pod přímým či nepřímým pedagogickým vedením přirozeným dětským způsobem projevovat, zaměstnávat z hlediska fyzického zdraví, ale i dobrých podmínek pro emocionální a sociální rozvoj“ (Hájek a kol., 2007, s. 18).

Pro realizaci jakékoli aktivity chystané s dětmi, musíme mít předem správně zvolené splnitelné cíle.

První ucelený systém kognitivních cílů výuky publikoval v roce 1956 B. S. Bloom, tento systém, dnes známe jako Bloomovu taxonomii cílů (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 30). Taxonomie cílů je uspořádání výukových cílů, které jsou dodnes cennou pomůckou pro pedagogy. Vychází především z pedagogických a psychologických požadavků pro záměrnou řízenou kognitivní činnost žáků ve výuce (Kalhous a Obst, 2009, s. 279).

2.4 Klíčové kompetence

„Pojem kompetence je chápán jako soubor znalostí a praktických dovedností a s nimi souvisejících postojů i hodnotových orientací, které jsou předpokladem k výkonu činností“ (Hájek a kol., 2007, s. 21).

Mezi prioritní kompetence můžeme zařadit:

1. Kompetence k učení.
2. Kompetence k řešení problémů.
3. Komunikativní kompetence.

4. Sociální a interpersonální kompetence.

5. Občanské kompetence.

6. Kompetence ke trávení volného času.

„Klíčové kompetence představují cílové stavy, k jejichž naplňování by mělo směřovat veškeré vzdělávání. Každá etapa vzdělávání přispívá svým dílem k posilování těchto kompetencí a každá je dalšímu rozvoji a zdokonalování těchto kompetencí otevřená“ (Hájek a kol., 2007, s. 21).

2.5 Pedagogický pracovník - vychovatel

Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociální péče (Sbírka zákonů č. 379/2015 Sb.).

Vychovatel

Pro práci vychovatele jsou stěžejní především osobní předpoklady. Základním předpokladem je pozitivní vztah k dětem, který dokáže projevit. Další důležitou vlastností nejen vychovatele ale všech pedagogických pracovníků je empatie a schopnost vytvořit pro děti ve skupině příjemné prostředí. Měl by umět jednat s dětmi přiměřeně k jejich věku, přínosné jsou také organizační schopnosti a schopnost motivovat. Dokáže díky zvoleným aktivitám v dětech vzbudit zájem o nabízenou činnost, napomáhá přirozenému posilování sebevědomí a podporuje pozitivní rozvoj osobnosti (Hájek a Pávková, 2007, s. 34).

Úspěchem vychovatelky jsou především dovednosti v široké oblasti zájmových činností, důležité ovšem je to, aby v těchto oblastech dokázala děti vést a byla schopná jejich schopnosti rozvíjet a předat jim požadované informace o daném zájmu. Nejsou tedy hlavní vlastní dovednosti, ale z pedagogického hlediska je primární znalost metodiky a toho, jak dovednost dětem předat a naučit.

Děti jsou velice zvědavé, proto je velkým přínosem mít jako vychovatel všeobecný rozhled, minimálně na středoškolské úrovni. Je nutné mít povědomí o věkových zvláštностech dětí mladšího školního věku a biologii dítěte. Měl by znát pedagogické postupy, metody a zásady.

Vědět, jak správně zareagovat v případě vyžadující speciální pedagogickou připravenost. Také je důležité, aby měl právní povědomí o bezpečnosti práce s dětmi. Znat osnovy a metodiku výuky dětí ze svého oddělení, ovládat jejich látku, aby mohl být dětem nápomocný při přípravě na vyučování.

Vychovatel se musí stále vzdělávat, doplňovat a rozšiřovat vědomosti a to, nejen v teoretické rovině. Je vhodné, aby si vychovatelky zvyšovaly kvalifikaci, při rozšiřování námětů volnočasových aktivit jde především o to, jakým způsobem tyto činnosti motivovat a vést (Hájek a Pávková, 2007, s. 36).

Práci vychovatele lze získat díky odborné kvalifikaci:

1. vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo sociální pedagogiku
2. vysokoškolským vzděláním podle § 7 až 12 s výjimkou § 11
3. středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů
4. středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu střední školy a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na vychovatelství
5. vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na vychovatelství nebo sociální pedagogiku (zákon č.563/2004 Sb.,)

2.6 Mladší školní věk

Charakteristika mladšího školního věku

Mladší školní věk obecně začíná mezi 6-7 rokem života dítěte, je to tedy období nástupu na základní školu a končí okolo 11-12 roku, končí tedy začátkem pohlavního dospívání a následuje období pubescence. Někteří autoři vyznačují mladší školní věk jako období školního věku, povinná devítiletá školní docházka však přesahuje až do období pubescence. Na rozdíl od období pubescence je mladší školní věk školní docházkou poznamenán rozhodujícím způsobem (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 117-118).

Fyzický vývoj – tělesný

Na první pohled se může zdát, že je toto období nezáživné a že se neděje mnoho změn, avšak psychologické studie udávají, že vývoj pokračuje plynule dál, i když jsou změny méně výrazné, dítě projevuje pokroky ve všech oblastech, které jsou důležité pro jeho budoucnost (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 117).

Dítě v tomto období sílí, přibývá na váze a vytahuje se. Při správném vývoji dítě v šesti letech měří průměrně 117 cm a váží okolo 22 kg. V následujících letech rostou děti okolo 5 cm ročně, v 10 letech měří chlapci okolo 140 cm a váží 33,5 kg, dívky měří zhruba 139,5 cm a váha se pohybuje okolo 33 kg. Z toho vyplývá, že rozdíly mezi výškou a váhou nejsou téměř znát, viditelný rozdíl přichází až se sexuálním dospíváním (Matějček, 1998, s. 77).

Motorický vývoj

Okolo sedmého roku se výrazně zlepšuje hrubá i jemná motorika, pokrok je viditelný při chůzi po schodech, kdy děti střídají pravou a levou nohu. Děti jsou při hře schopny chytit míček, při náročnějších aktivitách, například při šplhání jsou děti opatrnější. Při nácviu nových motorických dovedností opakují činnost tak dlouho, dokud s výsledkem nejsou spokojeni a poté přechází k jiné činnosti. Držení tužky je umístěno blízko hrotu, hlavu obvykle umístí blízko lavice, nabývají jistoty při psaní, písmena i číslice jsou stejně velké, občas se při psaní stane, že jim nevystačí řádek (Allen, Marotz a Vlčková, 2008, s. 138-140).

Kognitivní vývoj

Co se týče kognitivní oblasti, děti poznávají hodiny, díky tomu už lépe chápou, že rok je dlouhá doba. Dovedou rozeznat roční období. Dokáže také rozeznat, že jeden kilometr je delší než jeden metr. Některé děti počítají a šetří peníze, dokážou si uvědomit hodnotu věci (Allen, Marotz a Vlčková, 2008, s. 138-140).

Sociální vývoj

V tomto věku jdou pro děti důležití kamarádi, v kolektivu se obvykle baví více chlapci spolu a stejně tak se děvčata přátelí více s děvčaty. V případě neúspěchu svalují více vinu na okolí, ve třídě jsou rádi nápomocni učitelé a touží po jeho pochvale a uznání. Velice snadno se ho rozhodí například nespravedlnost, snadněji se rozpláče při kritice (Allen, Marotz a Vlčková, 2008, s. 138-140).

3 Zájmové činnosti a estetická výchova

„Zájem vychází z potřeby jedince. Pokud tuto potřebu člověk uspokojuje častěji určitým, pro něho přijatelným způsobem, vzniká vazba, charakterizovaná jako zájem.“ (Krejčířová, 1998, s. 40).

Činnosti probíhající ve volnočasových zařízeních a ve školních družinách jsou založené na zájmu. Úkolem těchto zařízení je také rozvoj, navozování a usměrňování zájmů. V kolektivu dochází ve větší míře k uspokojování zájmů, pozitivním výsledkům a uspokojení z úspěchu. Zájmový útvar funguje pod vedením pedagogů i dobrovolníků kteří v oblasti svého zájmu dosáhly určitých úspěchů a jsou schopni tímto směrem rozvíjet i kolektiv. Aby v kolektivu nedocházelo ke konfliktům, je důležité respektovat specifika tělesného i duševního vývoje účastníků. *„Jsme-li ve své zájmové činnosti sami úspěšní, ještě to neznamena, že budeme úspěšní jako pedagogové“* (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008).

Zájmové činnosti dle jejich obsahu dělíme do pěti kategorií, na společenskovední, pracovní-technické, přírodovědně-ekologické, estetickovýchovné, tělovýchovné, sportovní a turistické. V praktické části byly využity dvě činnosti, které přibližují:

- **Zájmové činnosti pracovní-technické** – Rozvíjí zdokonalování manuálních dovedností, pomáhají propojit teoretické vědomosti s praktickou aplikací. Napomáhají rozvoji osvojení různých pracovních stylů, nástrojů a technik, rozvíjí tím především technické myšlení a představivost
- **Zájmové činnosti estetickovýchovné** – Vytvářejí vztah dětí ke společnosti, ke kulturním hodnotám, a především k přírodě. Mezi esteticko-výchovné zájmové činnosti patří tři skupiny, výtvarné, hudební a literární. Výtvarné zájmové činnosti, sem spadá osvojování výtvarných technik, rozvoj chápání výtvarných děl, jako jsou výstavy nebo práce s literaturou. Hudební zájmové činnosti, do těch řadíme hru na hudební nástroj, hudebně pohybové hry, rozvoj poznatků o hudebním umění, hry se zpěvem a tanec. Literárně-dramatické činnosti pod které spadá četba, dramatizace, přednes, dramatické hry, průpravné cvičení, návštěvy kulturních akcí, jako třeba kino či divadlo (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2001, s. 96–102).

Estetická výchova

„Estetika je nauka o povaze, příčinách, zákonitostech a významu estetických jevů jako

výsledků (*historicky objektivně, společenskohistoricky podmíněného*) estetického a uměleckého osvojení světa, tj. přírody, společnosti i člověka samotného“ (Krejčířová, 1998, s. 22).

V době antiky se lidé zabývali pojmem krása. Krásu obdivovali především v oblasti umění. Později se estetika, tak jako mnohé z věd, vyčlenila z filosofie a tím vznikla samostatná vědní disciplína „estetika“ (Gilbertová a Ghun, 1965).

V dnešní době estetická výchova má především děti naučit vnímat krásu okolo sebe, například v umění, malířství, sochařství, architektuře, ale také dramatice či rétorice.

„Umění není pouze podstatné jméno, je i slovesem, které se děje ku pomoci člověku samému“ (Šicková - Fabrici, 2008, s. 14).

3.1 Dramatická výchova

Definice dramatické výchovy podle Evy Machkové z knihy Úvod do studia dramatické výchovy zní takto *„Dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů, přesahujících aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v produkt (představení). Cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, prostředky dramatické“* (Machková, 2007, s. 32).

Dramatickou výchovu definuje také Marie Pavlovská, která uvádí, že *„dramatická výchova je pedagogickou disciplínou, která v procesu učení klade důraz na jednání, úzce souvisí s dramatickým uměním, neboť využívá jako prostředků a postupů k splnění svých cílů tzn. vychovat člověka tvořivého, vnímavého, citlivého, empatického, schopného kontaktu a slovní i mimoslovní komunikace, člověka, který se umí orientovat v běžných i méně běžných životních situacích a mezilidských vztazích, který se musí rozhodovat a jednat svobodně a zároveň odpovědně.“* (Pavlovská, 2002, s. 6).

Z definice podle Pavlovské vychází tedy, že dramatická výchova není jen o veřejném vystoupení jako takovém, je součástí utváření citových hodnot a postojů osobnosti. Zabývá se také chováním a reakcemi v situacích se kterými se mohou děti setkat. Napomáhá tedy

komplexně utvářet osobnost člověka tak, aby bylo jednání člověka v souladu s normami společnosti.

Na dramatickou výchovu jsou tři pohledy. První pohled se zabývá rozvojem osobnosti z hlediska tvořivosti, představivosti a pochopením jevů a dějů probíhajících okolo dítěte. Druhý pohled jako prioritu prosazuje především výsledek, dramatická výchova je tedy jen prostředek pro formy veřejného vystoupení. Prvky dramatické výchovy se můžeme setkat během celého pobytu ve školní družině. Ve školní družině nejvíce využijeme třetí pohled. Ten se snaží o stabilitu mezi procesem a výsledkem činností během celého roku. Výsledkem kvalitně vedené činnosti může být veřejné vystoupení. Při této činnosti je primární osobnost vychovatelky, k tomu, aby dokázala úspěšně vést literárně-dramatickou činnost je nezbytná tolerance, empatie, pohotovost, autorita a tvořivost (Hájek a Pávková, 2007, s.109).

3.2 Hudebně-pohybová výchova

Pohybový režim dětí mladšího školního věku tvoří převážně čas, který tráví ve škole a ve školní družině. Je tedy vhodné, aby děti trávily část odpoledního pobytu ve školní družině i venku, zapojily se do kolektivních her, ať už spontánních vedených dětmi nebo organizovaných vychovatelkou. Pokud není možné trávit čas venku je na místě, aby s dětmi vychovatelka zrealizovala alespoň krátkou pohybovou či hudebně pohybovou chvilku ve třídě nebo tělocvičně, má-li možnost ji využít.

Hudebně pohybová výuka napomáhá k estetickému obohacení, fyzické i psychické pohodě a uvolnění stresu. Při spojení hudby s pohybem dochází také k přirozenému rozvoji fantazie a tvořivosti, k rozvoji pohybových dovedností. Díky zařazování těchto aktivit můžeme předejít budoucím problémům jako je třeba obezita (Kulhánková a Koubská, 2010. s. 11).

3.3 Výtvarná výchova

„Základním pedagogickým požadavkem kladeným na výtvarné výchovný proces i probouzet tvořivé dětské schopnosti; vychází se přitom z přirozeného, hravého a fantazijního vztahu dětí ke skutečnosti“ (Poupa a Voseček, 1984, s. 9).

Výtvarná výchova je nedílnou součástí života dětí, v podstatě je to proces objevování výrazových prostředků, forem ale i objevování skrytých talentů žáků. Podílí se na rozvoji estetických vztahů dětí ke skutečnosti k tomu, co prožívají ve škole i mimo ni. Podporuje rozvoj výtvarných schopností dětí, estetické cítění ale i dětskou osobnost (Poupa a Voseček, 1984, s. 7).

Výtvarné činnosti, během kterých dochází k rozvoji tvořivých schopností, uspokojují a podněcují potřebu dětí vyjádřit vlastní postoj k věcem, lidem a okolnímu světu. V malbě, kresbě, v modelování i grafice se projevuje dětská osobnost, cítění i chápání reality (Poupa a Voseček, 1984, s. 8).

Při hodinách výtvarné výchovy se žáci učí poznávat svět z jiného pohledu, díky bližšímu kontaktu s okolní skutečností. „*Prostřednictvím výtvarných činností pak učitel žáky nenásilně vede k tomu, aby se učili vidět krásu v okolním světě*“ (Poupa a Voseček, 1984, s. 22). Děti tedy pracují podle toho, jak samy vnímají okolní svět, jaké mají zážitky a jak bujnou mají fantazii. Podle toho také zanechají na svém díle určité osobité znaky (Poupa a Voseček, 1984, s. 22).

Tematická malba i kresba zůstává v osnovách výtvarné výchovy. Při výtvarných hodinách se děti zaměřují i na denní potřeby, rozpoznávají vztah mezi tvarem, materiálem nebo funkcí předmětu. Díky těmto vztahům dále vede samostatná činnost, která vede k napodobování grafického záznamu. V tomto bodě sledujeme rozvoj motoriky a zda se na konci tematického celku děti pokouší zobrazit předmět na základě představy nebo se snaží o přesnější vystižení tvaru (Poupa a Voseček, 1984, s. 23).

Z dětské potřeby projevit se pomocí barev, souvisí také hra s barvou, ta vychází z touhy po barevném vyjádření. Radost z náhodně vznikajících barevných skvrn, přechází k dotvoření na základě fantazie a vede k seznámení dětí s teorií barev. Jde tedy o seznámení dětí s barvami a jak je můžeme rozlišovat, například na teplé a studené nebo světlé a tmavé.

Další z technik, které můžeme s dětmi využít při výtvarné výchově je modelování. Při modelování můžeme pomocí hnětení, mačkání, nebo válení určit vlastnosti plastického materiálu, a získané poznatky využít při jednoduchých úkolech během kterých mohou žáci pozorovat tvar a povrch materiálu (Poupa a Voseček, 1984, s. 24-25).

4 Projektování

V činnostech, které předkládám v měsíčním plánu, musely být dodrženy didaktické postupy, jak se projektuje výuka. Jaké otázky si klademe při plánování výchovně vzdělávací činnosti. Proto jsem zde zařadila kapitolu o projektování, ve které vycházím z publikace Obsta a Kalhouse a popisuji strukturu projektování výuky.

„Plánování (projektování) toho, co se má udělat, je prvním krokem každé uvědomělé lidské činnosti. Plány vlastně představou příštího stavu věci“ (Kalhous a Obst, 2009, s. 279).

Při plánování výuky, vychází učitel především z kurikulárních plánů, ty, zpracovávají didaktici a odborníci v daném oboru pedagogiky a psychologie. Na základě těchto dokumentů vyučující vypracuje časově tematický plán učiva a přípravu na vyučování (Kalhous a Obst, 2009, s. 355).

Při projektování je prvním krokem pedagoga vymezení potřeb dětí, následuje konkretizace výukových cílů a témat, rozbor tematického celku, charakteristika činností dětí, volba způsobů výuky jako jsou – metody, volba organizačních forem, materiálních prostředků a podobně (Vališová a Kasíková, 2007, s. 130).

Při projektování můžeme využít tři typy přípravy. Prvním typem je „blesková příprava“, pracující s otázkami „Co? a Jak?“. V praxi můžeme říct, že se jedná o práci „podle učebnice“, efektivní pedagog běžně plánuje pečlivěji. Při druhém typu přípravy se ptáme na otázky „Co bylo? Co chci dosáhnout a jak toho chci dosáhnout? Jak budeme pokračovat?“ Při této přípravě pracujeme tedy s cíli, které určují, v čem se mají žáci vzdělávat a na jaké úrovni. Třetí a nejnáročnější typ můžeme charakterizovat sedmi otázkami.

1. Čeho chci dosáhnout? – Cíle
 - Dílčí síle nebo úkoly, které by měli být konkretizací obecného cíle.
2. Dostupné prostředky, kterými chci daného cíle dosáhnout
 - Obsah úkolu
 - Volba vyučovací metody
3. Zvláštní didaktická hlediska
 - Jakou mají žáci předešlou zkušenost\znalost?
 - Co bude nejobtížnější?
 - Jaká hlediska je třeba respektovat?

4. Výchovné možnosti

- Jak je možné učivo během vyučování výchovně využít?

5. Organizace

- Jaké pracovní podmínky musíme zabezpečit?
- Jaký organizační typ bude nejlépe odpovídat vybrané metodické koncepci?

6. Časový harmonogram

- Kolik času je nutné věnovat jednotlivým fázím?

7. Realizace

- Jak budu zjišťovat spolupráci žáků?
- Jak budu zjišťovat výsledky žáků? (Kalhous a Obst, 2009, s. 358-359).

Všechny tyto otázky jsem si položila také při plánování struktury měsíčního plánu a při jednotlivých činnostech v něm zařazených.

5 Základní informace k měsíčnímu plánu

5.1 Charakteristika Základní a Mateřské školy Vrbátky, příspěvkové organizace

Základní a Mateřská škola Vrbátky, příspěvková organizace (dále jen Základní škola Vrbátky). Základní školu ve Vrbátkách navštěvuje celkem 170 žáků v 9 třídách. Škola je rozdělena do dvou budov. Budova školy pro děti první až třetí třídy se nachází v Dubanech, děti čtvrté až deváté třídy dochází do školy ve Vrbátkách. K základní škole patří i mateřská škola, která má čtyři oddělení, jedno oddělení se nachází ve Štětovicích, jedno v Dubanech a dvě ve Vrbátkách. Na škole působí celkem 32 pedagogických pracovníků (ředitelka školy, zástupkyně ředitelky školy, v budově ZŠ Dubany působí 3 pedagogové, 3 vychovatelky a dvě asistentky pedagoga, v budově ZŠ Vrbátky působí 9 pedagogů a 2 asistentky pedagoga). Provoz školy je zabezpečen deseti provozními pracovníky (samostatná administrativní pracovnice, školnice, uklízečky).

Součástí základní školy v Dubanech je družina složená ze dvou oddělení a tvořivé dílny. V mimoškolní činnosti nabízí škola okolo 5 kroužků organizovaných při základní škole.

Součástí školy je keramická dílna, sokolovna a přilehlé sportovní hřiště s prolézačkami.

5.2 Provoz školní družiny

Ve školní družině pracují na pozici vychovatelky a spolu se mnou zde pracuje hlavní vychovatelka a dvě další kolegyně. Naše družina je určena pro žáky první až třetí třídy. Jedno oddělení je v budově školy a druhé se nachází v samostatné části školní budovy s níž je spojená sokolovna. V každém oddělení je barevný nábytek, který odpovídá věku dětí, koberec na odpočinkové činnosti. K dispozici máme dostatek her, hraček nebo stavebnic. Každým rokem jsou dokoupeny nové hry, které jsou nejvíce žádané. Školní družina je v provozu každý pracovní den, ráno před výukou od 6:15 hodin a odpoledne po skončení vyučování do 16:30 hodin. Dětem poskytujeme odpočinkové, sportovní, pracovní aktivity a rozvíjíme jejich zájmy rozmanitou nabídkou činností. Součástí školy je hřiště s umělým povrchem, které školní družina využívá pro rekreační pobyt. Během roku se koná spousta akcí, které jsou velice oblíbené. Mezi ně patří seznamovací piknik, čarodějnický rej, mikulášská besídka, karneval, návštěva knihovny, exkurze, podzimní procházka ke krmelci, návštěva farmy ve Štětovicích.

5.3 Měsíční plán

V následující kapitole jsou popsány dvě části činností, které byly realizovány v rámci měsíčního plánu, a to je školní jarmark a divadelní představení. Naším záměrem bylo vytvořit pro děti program v rámci nadcházejícího adventního období. Celý projekt směřuje k vánočnímu jarmarku, kterým je ve škole tradičně zahájen adventní čas. Děti ztvární divadelní vystoupení „Popelka“, na které ve spolupráci s vyučujícími vytvoří kulisy i kostýmy. Během projektu budou děti vyrábět různé vánoční ozdůbky, přáníčka a podobně. Celý projekt bude ukončen veřejným vystoupením a následným jarmarkem, během kterého budou děti prodávat své výrobky.

Vánoční besídka dětí školní družiny byla pojata netradičním způsobem, s dětmi jsme se domluvili, že rodiče překvapíme a zahrajeme pohádku na motivy Boženy Němcové O Popelce, která neodmyslitelně patří k Vánocům. Vystoupení a následný jarmark je výsledkem dvou měsíční práce dětí i pedagogů

Díky šikovným maminkám a babičkám našich žáků jsme obdrželi nádherné kostýmy pro všechny malé herce.

6 Školní jarmark

„Šikovnost rukou se mění v šikovnost myšlení.“ J. A. Komenský.

Školní jarmark probíhá po vystoupení dětí, diváci a rodiče si zde mohou zakoupit výrobky dětí. Stejně jako dobrovolné vstupné, tak i výtěžek z jarmarku putuje na dobročinnou činnost, letošní výtěžek z jarmarku byl určen pro organizaci „Zdravotní klaun“.

V části sokolovny je vyhrazeno místo pro stoly, na které se nachystají výrobky dětí určené k prodeji. Každá třída má vyhrazený svůj stůl a třídní učitelé si pro prodej vyberou dvě až tři děti které pověří prodejem těchto výrobků, který proběhne po vystoupení dětí.

Všechny zhotovené výrobky jsou do začátku jarmarku vystaveny po škole.

Následující text bude rozdělen do tří částí, podle jednotlivých tříd. Každá třída vypracovala své činnosti, které odpovídaly věkovým charakteristikám žákům a jejich motorickým předpokladům. K jednotlivým činnostem jsou přiloženy metodické návody a poté následuje stručné hodnocení toho, jak to probíhalo v každé třídě.

6.1 Jarmark 1.třída

1. Výroba kapra ze starých CD

Cíle: Žáci budou schopni vysvětlit k čemu slouží CD.

Žáci budou schopni použít netradiční materiál.

Potřeby a pomůcky: CD, barevný papír, permanentní fixy, barvy na sklo, nůžky, lepidlo, šablona, tužka, nalepovací oči, děrovačka.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30-60 minut

Metodický postup:

- Den předem připomeneme dětem úkol, donést z domu dvě staré CD nebo DVD.
- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
- Připomeneme bezpečné manipulování s nůžkami.

1. Všichni si dle šablony obkreslí a vystříhnou kapří pusy a ploutve (vrchní, spodní a jednu ocasní).
2. Pomocí lepidla přilepíme na potištěnou stranu CD pusy, hřbetní a ocasní ploutve, nanese lepidlo na celé CD a následně přilepíme vnitřní stranou druhé CD tak, aby třpytivá část byla vidět.
3. Přilepíme oko a dozdobíme tělo kapra, vytvoříme šupinky pomocí barev na sklo nebo permanentním fixem.
4. Do horní ploutve můžeme, ale není to nutné udělat děrovačkou díru na provázek, aby se mohl kapr zavěsit jako ozdoba.
5. Děti si uklidí své pracovní místo.

2. Výroba vánočního stromečku z větvičky

Cíle: Žáci budou schopni použít přírodní materiály.

Žáci budou schopni použít nůžky.

Potřeby a pomůcky: větvička, barevné stužky, provázky, nůžky, lepidlo, zlaté hvězdičky.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30 minut

Metodický postup:

- Před začátkem vyrábění půjdeme s dětmi na procházku, najít pro každého vhodnou větvičku (15-20 cm dlouhou).
 - Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečné manipulování s nůžkami.
 - Seznámíme děti s nebezpečím popálení tavící pistole a zdůrazníme opatrnost při manipulaci s ní.
1. Nejdříve musíme odstranit z větvičky nečistoty, výrůstky a podobně.
 2. Barevné stužky si děti dle pokynů naměří a nastříhají na potřebnou délku.
 3. Postupně přivazujeme stužky pomocí jednoduchého uzlu, jako při zavazování bot, od nejkratší, po nejdelší, aby na pohled vznikl stromeček.
 4. Důležité je, zkontrolovat všechny uzlíky, popřípadě pořádně dotáhnout.

5. Jakmile mají všechny děti stužky uvázané, připravíme tavící pistol.
6. Pomocí tavící pistole přilepíme zlatou hvězdičku na špičku stužkových stromečků.

Zhodnocení práce

Vyrábění s prvňáčky není vždy úplně snadné. Obvykle se ptají na každý krok dokola, někteří jsou rychlejší, jiní naopak velice pečliví. Dětem se výrobky opravdu povedly a za práci byly pochváleni. Po ukončení práce jsme si výrobky poskládali na stoly, vznikla tak výstava, děti si mohly prohlédnout výrobky ostatních spolužáků.

6.2 Jarmark 2.třída

1. Ozdoby na stromeček – dřevěná vločka

Cíle: Žáci budou schopni plánovat pracovní postup.

Žáci dokážou použít předchozí zkušenosti s netradičním materiálem.

Potřeby a pomůcky: lékařské dřevěné špachtle, lepidlo, třpytky, raznice s vánočním motivem, barevný papír.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30 minut

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečnost práce.
 - Připomeneme dětem opatrnost při manipulaci se třpytkami.
1. Pomocí lepidla slepíme dvě dřívka přibližně ve středu, tak aby vzniklo znaménko „+“.
 2. Až budou dřívka suchá, přilepí do středu ještě jedno, čímž vznikne vločka.
 3. Jakmile na vločce zaschne lepidlo, nehrozí že se rozlepí.

4. Můžeme začít zdobit, na některé okraje dřivek můžeme nalepit papírové vločky z raznice.
5. Kdo bude chtít, může vločky ozdobit třpytkami, na konce dřivek nanese štětcem trochu lepidla a posypeme přiměřeným množstvím třpytek.
6. Na konec na všechny vločky pomocí tavné pistole nalepíme ouško z provázku, aby se vločka mohla pověsit jako ozdoba na vánoční stromeček.

2. Ozdoby na stromeček – andílek

Cíle: Žáci budou schopni pojmenovat potřebné materiály.

Žáci budou schopni rozlišit druhy šišek.

Potřeby a pomůcky: šiška, polystyrénová koule, kousky vánočního řetězu, lepidlo, provázek, nůžky, širokou jutovou stužku.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30-45 minut

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečnost práce s nůžkami.
 - Seznámíme děti s nebezpečím popálení tavící pistole a zdůrazníme opatrnost při manipulaci s ní.
 - Připomeneme dětem opatrnost při manipulaci se třpytkami.
1. K šišce přilepíme polystyrenovou kouli, tím vznikne hlava s tělíčkem.
 2. Než hlava s tělíčkem zaschne, připravíme křídla z proužku jutové stužky, ustříhneme proužek dlouhý asi jako rozpětí mezi palcem a ukazováčkem.
 3. Doprostřed proužku kápneme lepidlo a oba konce přilepíme doprostřed, tím vznikne mašle.
 4. Vzniklou mašli přilepíme na šišku.
 5. Na vršek hlavy nalepíme očko z provázku, aby se andělíček mohl zavěsit na vánoční strom.
 6. Okolo oka na hlavě nalepíme kousky vánočního řetězu, jako vlasy a abychom zakryli očko.

7. Necháme zaschnout lepidlo a anděl je hotový.

3. Vánoční přání – se stromečkem

Cíle: Žáci budou schopni uspořádat vločky do tvaru stromu.

Žáci dokážou popsat pracovní postup.

Potřeby a pomůcky: barevné papíry, nůžky, lepidlo, raznice s motivem vločky, A4 tvrdý papír.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 20 minut

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečnost práce s nůžkami.
1. Tvrdý papír přehneme přesně napůl.
 2. Každý dostane dva až tři barevné papíry, tak aby k sobě ladili (červený, oranžový, bílý nebo modrý, světle modrý a bílý), a pomocí raznice si každý vyrobí hromádku vloček.
 3. Na přední stranu přání začneme lepit vločky různě pře sebe do tvaru vánočního stromu.
 4. Dovnitř napíšeme text „Šťastné a veselé Vánoce“.

Zhodnocení

Ne každé dítě vyrábění a tvoření baví, pokud někdo vyrábět nechtěl, nebyl do výroby nucen.

Přání děti vyráběly jen podle předlohy, s malou dopomocí. Děvčata ze druhé třídy jsou velice šikovná a každé vyrábění je baví. Vytvořila krásná přáníčka.

6.3 Jarmark 3.třída

1. Svícen

Cíle: Žáci budou schopni pracovat v kolektivu.

Žáci budou schopni popsat potřebný materiál a bude schopen popsat jeho další využití v běžném životě.

Potřeby a pomůcky: sklenička/zavařovačka, svíčka na baterky, malé vánoční ozdoby – polystyrenové hvězdičky a vločky, malé baňky, stužka, větvičky, přírodniny.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30 minut

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečnost práce.
1. Sklenici nahoře obvážeme stužkou a uděláme mašli, stejně můžeme ozdobit sklenici i na spodní straně.
 2. Do sklenice systematicky poskládáme větvičky, dřívka a různé přírodniny.
 3. Na větvičky položíme svíčku.
 4. Dozdobíme malými ozdobami.
 5. Můžeme posypat třpytkami.
 6. Z větviček pomocí tavné pistole slepíme vločku, a nalepíme ji z vnější strany sklenice.

2. Dřevěné vánoční baňky

Cíle: Žáci budou schopni objektivně hodnotit výsledky ostatních.

Žáci budou schopni samostatně pracovat.

Potřeby a pomůcky: dřevěné kolečko, fixy, temperové barvy, štětce, sklenice na vodu, paleta, třpytky, stužka, lak.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 60+ minut

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečnost práce.
1. Čistý korpus dřevěného kolečka nabarvíme dle fantazie, nemusí být všechny stejnou barvou, necháme uschnout.
 2. Na přední stranu tenkým fixem napíšeme „Veselé Vánoce“, a můžeme potříit průhledným lepidlem a posypat třpytkami a opět necháme zaschnout.
 3. Na zadní stranu přilepíme drobné ozdoby jako třeba hvězdičku.
 4. Do předem vyvrtané dírky provlečeme stužku a vytvoříme ouško na zavěšení.
 5. Na závěr přestříkáme lakem.

3. Vánoční přáníčka

A. Se zasněženým domkem

Cíle: Žáci budou schopni samostatně pracovat dle předlohy.

Žáci budou schopni pojmenovat všechny pomůcky.

Potřeby a pomůcky: bílý fix, nůžky, tužka, flitrové hvězdičky, lepidlo, papíry.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30+ minut

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečnost práce při manipulaci s nůžkami.
1. Naměříme polovinu černého tvrdého papíru a přehneme na půlky.
 2. Podle šablony si každý na bílý tvrdý papír obkreslí, vystřihne a nalepí na přední stranu domeček.
 3. Nad domečkem napíšeme bílým fixem „Veselé Vánoce“.
 4. Bílým fixem uděláme po přední straně sem tam tečky a nalepíme pár hvězdiček.

5. Vnitřek můžeme nechat čistý.

B. S vánočním stromem

Cíle: Žáci budou schopni popsat potřebný materiál.

Žáci dokážou pracovat se šablonou.

Potřeby a pomůcky: zlatý fix, nůžky, tužka, lepidlo, papíry, staré noty.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30+ minut

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
 - Připomeneme bezpečnost práce při manipulaci s nůžkami.
1. Naměříme polovinu bílého tvrdého papíru a přehneme na půl.
 2. Podle šablony si každý na papír s notami obkreslí strom, vystříhne a nalepí na střed přední strany.
 3. Okolo stromu fixem nakreslíme hvězdičky.
 4. Dovnitř můžeme vepsat přání nebo ho můžeme nechat čistý.

Zhodnocení

Přání se dětem povedla. Vyrábění bavilo i chlapce, kteří se obvykle moc nezapojují. Dětem bylo nutné připomínat čistotu práce a následný úklid pracovního místa. Během vyrábění děti poslouchaly vánoční koledy, atmosféra díky tomu byla velice příjemná.

7 Divadelní představení

Obr. 1. fotografie jeviště

Kulisy pro divadelní představení jsme si vyrobili sami. Zhotovení kulis řadíme pod estetickovýchovné činnosti a jsou součástí měsíčního plánu. K výrobě jsme použili dostupné materiály. Využili jsme velké krabice, například od lednice, kartony a barvy. Výzdoba byla vytvořena dětmi pod dohledem pedagogů.

7.1 Výroba kulis

1. Výroba pece

Potřeby a pomůcky: velké kartonové krabice, lepidlo, tavicí pistole, tužka, temperové barvy.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30-60 minut.

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
- Připomeneme bezpečné manipulování s nůžkami.

1. Nejdříve pomocí tavicí pistole přilepíme větší krabici k menší tak, aby vznikl tvar pece, takové dva schody.

2. Po zaschnutí načtneme tužkou obrysy pece, dvířka, kachličky, prostor na dřevo.
3. Na paletu namícháme potřebné barvy a odstíny, dominuje hnědá.
4. Pomocí temper nabarvíme pec, podle předkreslené tužky.
5. Necháme barvy zaschnout a popřípadě doopravíme.

Obr. 2 fotografie pece

2. Výroba okna

Potřeby a pomůcky: velký karton, zalamovací nůž, nůžky, temperové barvy, pravítko, tužka.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30-60 minut.

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
- Připomeneme bezpečné manipulování s nůžkami.
 1. Na velký karton, aspoň dva metry vysoký načtneme tužkou okno.
 2. Pomyslný rám okna natřeme hnědou temperou.

3. Odměříme střed a pomocí zalamovacího nože vyřežeme čtyři okénka, tak aby vznikly dvě otevíratelná okna.
4. Po zaschnutí barvy dotřeme světlá místa a necháme znova zaschnout.

3. Stromy

Potřeby a pomůcky: velký karton, zalamovací nůž, nůžky, temperové barvy, tužka.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30-40 minut.

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
- Připomeneme bezpečné manipulování s nůžkami.
- Tuto kulisu zvládnou děti bez dopomoci učitele, stačí udělat náčrt stromu.
 1. Na karton předkreslíme šablonu stromu.
 2. Děti následně strom nabarví temperami.
 3. Počkáme, než barvy zaschnou, klidně necháme schnout do druhého dne a stromy vystříhneme.
 4. Po stříhání zkontrolujeme barvu, popřípadě chybějící domalujeme.
 5. Stromy zezadu připevníme k široké papírové rouře tak, aby mohly stát.

4. Kůň

Potřeby a pomůcky: velký karton, zalamovací nůž, nůžky, temperové barvy, pastelky, tužka, dřevěná tyč.

Organizace: u stolečků ve tvořivé dílně.

Čas: 30 minut.

Metodický postup:

- Seznámíme děti s tím, co budeme vyrábět.
- Připomeneme bezpečné manipulování s nůžkami.
 1. Na karton předkreslíme hlavu i s krkem koně.

2. Celého koně nabarvíme bílou temperou, necháme zaschnout a vystříhneme.
3. Z obou stran namalujeme oči, tlamu, hřívu a uši.
4. Nakonec připevníme tyč pomocí tavící pistole a necháme ztuhnout.

Obr. 3. fotografie koně

7.2 Přípravy na vystoupení

Přípravy a zkoušky na vystoupení probíhaly ve spolupráci s třídními učiteli, během každé volné chvíle. Díky velké nemocnosti bylo představení ohroženo, bylo nutné spoustu malých herců nahradit. po měsících zkoušení a nacvičování vypadalo, že se vystoupení neuskuteční. Vystoupení nakonec proběhlo o povedlo se.

Po přípravě scénáře, na jehož přípravě se podíleli třídní pedagogové v čele s panem učitelem hudební výchovy následuje první zkouška.

1. Zkouška

Na první zkoušce se dětem rozdělí role. Přečteme nahlas celou pohádku tak, jak si představujeme, že ji děti ve finále zahrají. Musíme dbát na intonaci, rychlost projevu, hlasitost projevu. Čtená zkouška měla napomoci dětem při nadcházejícím hraní. Během čtení scénáře můžeme děti také upozornit na nástupy herců, výměny pozadí a podobně.

2. Zkouška

Všichni malí herci zkouší s textem, 1-2 týdně. Zkoušení prokládáme písničkami. Klademe důraz na to, aby se děti učily text i doma, s pomocí rodičů. Nácvič písni probíhá v hodinách hudební výchovy, zkoušení dětí probíhá i individuálně.

Během prvního měsíce mimo zkoušení probíhají také práce na kulisách a kostýmech. Během druhého měsíce probíhají zkoušky na jevišti, aby se děti seznámily s prostorem, ve kterém budou pohádku hrát.

Generální zkouška

Poslední zkouška proběhne den před vystoupením, v kostýmech, se všemi písničkami, efekty, doprovodnou muziku a rekvizitami, přesně tak jak bude hraná v den premiéry.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo vytvořit, popsat, realizovat a zhodnotit měsíční plán činností ve školní družině se zaměřením na estetickou výchovu. V bakalářské práci jsem vytvořila měsíční plán zájmových činností pro děti první, druhé a třetí třídy školní družiny. V této práci jsou podrobně sepsané všechny aktivity a činnosti, které jsme během celého plánu s dětmi zrealizovali. Plán je zaměřený na období adventu, činnosti se zaměřují převážně na estetické a pracovní činnosti. Úkolem bylo také seznámit děti s novými technikami, různým materiálem, barvami a přírodním materiálem.

V teoretické části jsem věnovala jednu kapitolu školní družině, ve které jsem zmínila funkce školní družiny, přínos pro děti docházející do školní družiny, v čem je to obohatí, jaké je prostředí družiny a její materiální vybavenost, organizaci dne ve školní družině. Zmiňuji se zde také o tom, co by měla vychovatelka splňovat, jaký by měl být její hodnotový systém a s jakými vlastnostmi koresponduje. Důležitá je také kapitola, ve které se věnuji zájmovým činnostem, kterým se mohou děti ve školní družině věnovat.

V naplánovaném měsíci, během kterého jsme s dětmi věnovali realizaci programu, jsme vyrobili nespočet krásných přání, svícnu a různých ozdob. Velice mě překvapilo, že se všechny děti chtěly zapojit, každý něco vyrobil a při konečném evaluaci všichni hodnotili aktivitu pozitivně.

Seznam použité literatury

ALLEN, K. Eileen, Lynn R. MAROTZ a Petra VLČKOVÁ. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-421-2.

BLÁHA, Václav. *Výchova mimo vyučování na základních školách*. Praha: SPN, 1984.

ČÁP, Jan. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-15-3.

HÁJEK, Bedřich a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. s. 164. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.

KREJČÍŘOVÁ, Olga. *Estetická výchova mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejř, 1998. 93 s. ISBN 80-86096-12-2.

KULHÁNKOVÁ, Eva a Patricie KOUBSKÁ. *Hudebně pohybová výchova: metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-730-5.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: NIPOS, 2007, ISBN 978-80-7068-207-4

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

PALOUŠ, Radim. *Čas výchovy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-25415-2.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7367-268-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PAVLOVSKÁ, Marie. *Cesta současné školy ke škole tvořivé*, Brno: MSD, 2002. ISBN 80-86633-02-0

POUPA, Vladimír, VOSEČEK, Jan. *Výtvarná výchova v 1. a 2. ročníku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.

ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava a Jana KRÍŽOVÁ. *Základy arteterapie*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-408-3.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

Internetové zdroje

MALÝ, Ladislav, *Metodický pokyn k postavení organizací a činností školních družin* [online], 2002. Dostupné z <http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>

Zákony

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Obr. 1. fotografie jeviště

Příloha č. 2 - Obr. 2. fotografie pece

Příloha č. 3 - Obr. 3. fotografie koně

Anotace

Jméno a příjmení:	Soňa Knyblová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Měsíční plán činností ve školní družině (se zaměřením na estetickou výchovu)
Název v angličtině:	Month plan of activities in school club (with focusing on aesthetic education)
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na využití estetickovýchovných činností ve školní družině. V teoretické části jsou uvedeny pojmy spojené s tématem, jako ku příkladu kapitola o školní družině, o dětech mladšího školního věku, o zájmových činnostech, o volném čase a výchově ve volném čase. V praktické části je zpracovaný měsíční plán aktivit spojených s vánočním časem. Aktivity na sebe volně navazují a směřují k závěrečnému školnímu jarmarku a vystoupení.
Klíčová slova:	Volný čas, výchova mimo vyučování, školní družina, děti mladšího školního věku, vychovatelka, zájmové činnosti, dramatická výchova, estetická výchova, měsíční plán.
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis is focused on the use of aesthetic education activities in the school club. The theoretical part presents concepts related to the topic, such as school clubs, children of younger school age, hobby activities, leisure time and education in leisure time. In the practical part, there is a monthly plan of activities related to Christmas time. The activities follow each other and lead to the final school fair and public performance.
Klíčová slova v angličtině:	leisure time, extra-mural education, school club, younger pupilage children, tutor, hobbies, drama, aesthetic education, month plan
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Obr. 1. fotografie jeviště Příloha č. 2 - Obr. 2. fotografie pece Příloha č. 3 - Obr. 3. fotografie koně
Rozsah práce:	41 stran
Jazyk práce:	český